

Don Bosco

VLAANDEREN

nr. 5 | sept. - okt. 2018 | 122ste jaargang | tweemaandelijks tijdschrift voor de beweging rond Don Bosco | kantoor van afgifte: 3000 Leuven mail | P209042

“Er kan nog
van alles
gebeuren”

Hoofredacteur

Brecht Nuyts

Redactieraad

Jos Claes
Adriaan De Cooman
Pascale Laevens
Simon Nongrum
Bram Reekmans
Jurgen Renders
Laurens Vanderbrugghen
Firmin Vanspauwen

Eindredactie en redactieadres

Don Bosco Media
Naamsesteenweg 37
3001 Heverlee
dbmedia@donbosco.be

Adreswijziging

Don Bosco Vlaanderen
Fr. Gaystraat 129
1150 Brussel
centrale.propaganda@donbosco.be

Verantwoordelijke uitgever

Wilfried Wambeke, provinciaal
Fr. Gaystraat 129
1150 Brussel
wilfried.wambeke@donbosco.be

Lay-out en druk

Drukkerij Van der Poorten nv
3010 Leuven
100% klimaatneutrale drukkerij

De bijdragen verschijnen onder de verantwoordelijkheid van de auteur.

Uw persoonlijke gegevens zijn voor u ter inzage. Ze worden nooit aan derden doorgegeven en dienen enkel voor de verzending van Don Bosco Vlaanderen.

In Vlaanderen:

www.donbosco.be
www.kerknet.be/organisatie/zusters-van-don-bosco

VERNIEUWD!

In de wereld:

www.sdb.org
www.cgfinet.org

Don Bosco Vlaanderen is een gratis blad. Giften zijn daarom steeds welkom op het onderstaande adres en rekeningnummer, met vermelding van 'Don Bosco Vlaanderen':
Don Bosco Centrale vzw
Fr. Gaystraat 129
1150 Brussel
Tel. 02 771 21 00
IBAN: BE27 4272 1008 4573
BIC: KREDBEBB

inhoud

3

Ingeblikt

4

Een nieuw
leerplan?
Laat maar
komen!

6

Wim Hanssens over
grensoverschrijdend
gedrag op school

9

Don Bosco over
zijn eerste
schoolprojecten

10

Op kamp met
dagcentrum
De Wip

12

Voorlevend -
samenwerkend
in teamverband
- innovatief,
leergericht

13

Jonge leerkracht
aan het woord

14

Marianne uit
Madagaskar blijft
niet bij de pakken
zitten

18

Het Vaticaan opent
de deuren voor
jongeren

20

Zorgeloosheid,
dát gevoel
heb ik gemist

21

Een jaar Oostende ...
een jaar mezelf
ontdekken

22

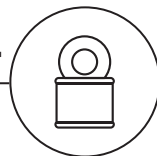
Cultuur

23

In memoriam

24

Ruggespraak

“Er kan nog
van alles gebeuren”

Aan het begin van elk schooljaar kwam het verlangen in mij naar boven om me te meten met leeftijdsgenoten. Tot mijn spijt oogstte ik weinig succes op het voetbalveld en zo werd de speelplaats de zone van de waarheid. Maar ook op dat oefenveld wisselden hoogstandjes zich af met talrijke missers.

Het was Luc Devos die me in een van zijn laatste interviews wist te vertellen waar ik toen mee worstelde. Hij zei: “Jongeren worden geconfronteerd met zoveel dingen en die zijn vaak zo onduidelijk en oppervlakkig. Er wordt zoveel van hen verwacht (...) terwijl ze de intelligentie, de kracht of de levenservaring missen om hiermee vlot te kunnen omgaan.”

Wellicht onwetend, maar Luc Devos raakte met deze woorden aan enkele belangrijke basishoudingen

uit het salesiaanse opvoedingsproject: leergericht, voorlevend en krachtgericht. Jongeren kennis, liefde en geloof bijbrengen, dat is waar het voor Don Bosco om te doen was. Want uiteindelijk ... er kan nog van alles gebeuren!

In deze editie vind je verhalen van mensen die naar opvoeding en onderwijs kijken door een salesiaanse bril. Hoe kijken ze aan tegen het nieuwe leerplan? Wat met al die leerlingen die weggestuurd worden van school? Hoe ervaren jonge leerkrachten en medewerkers in de jeugdhulp, hun taak als opvoeder? Dit en nog zoveel meer wonder-wijze dingen, kun je hier ontdekken. ○

Een nieuw leerplan? Laat maar komen!

Vanaf 1 september 2018 krijgt het basis-onderwijs een nieuw leerplan: ZILL- Zin in leven, Zin in leren. De titel geeft meteen weer waar ZILL voor staat: leerlingen goesting geven om te leren voor het leven en door het leven te beleven.

Voor de salesiaanse onderwijswereld voelt het nieuwe leerplan vertrouwd aan. De persoonsgebonden ontwikkelvelden krijgen veel aandacht en het opvoedingsklimaat plaatst de natuurlijke ontwikkeling centraal. Leerlingen kunnen op eigen tempo en vanuit eigen talenten en mogelijkheden groeien. Hierdoor krijgen zij de kans

om zich te ontplooiën tot evenwichtige en gelukkige volwassenen die in zichzelf geloven en die staan te trappelen om hun plaats in onze samenleving in te nemen. En dat is het ultieme doel.

ZILL is geschreven vanuit een groot respect voor de eigenheid en het leerproces van de leerling. Het geeft scholen de vrijheid om zelf pedagogische en didactische keuzes te maken en hun eigen identiteit te beklemtonen. Voor de scholen van Don Bosco betekent dit dat ze voluit kunnen werken vanuit de inhoud en de inspiratie van het eigen salesiaanse opvoedingsconcept.

De krachtlijnen van ZILL bevatten een sterke uitnodiging om out of the box te denken en nog meer ontwikkelingsgericht aan de slag te gaan. Het zal enerzijds onze leerkrachten prikkelen en positief uitdagen, maar anderzijds brengt het ook vragen met zich zoals: "Kunnen we nog werken met een jaarklassensysteem?", "Kunnen we onze handleidingen blijven gebruiken?", "Hoe zullen we onze agenda moeten voorbereiden?", ...

Zill zal voor
Don Boscoscholen
vertrouwd aanvoelen.
Ze kunnen voluit
werken vanuit
het salesiaanse
opvoedingsproject.

Dag in dag uit voorzien onze leerkrachten goed onderwijs voor onze leerlingen. Het huidige onderwijsklimaat vraagt passie en gedrevenheid. Meer en meer wil men leerlingen op maat begeleiden en ondersteunen bij hun eigen leerproces. Bovendien vergroten de administratieve verplichtingen. Leerkrachten lopen hierdoor soms tegen de beperkingen van ons huidige onderwijsstelsel. We zullen op zoek moeten gaan naar nieuwe paden die zorgen voor een evenwicht tussen de draagkracht van de leerkrachten en de noden van onze leerlingen.

We zullen de nodige tijd nemen om eerst op school-niveau het leerplan goed te leren kennen en een aantal keuzes te maken. Scholen kunnen bijvoorbeeld werken met niveaugroepen of nesten, contractwerk benutten om eigen leertrajecten vorm te geven, co-teaching hanteren, leerlijnen afstemmen op de doelgroep van de school, enzovoort. De mogelijkheden hiervan zijn oneindig en mogen leerkrachten niet afschrikken. Het zijn opportuniteiten die we kunnen benutten en die ten dienste staan van onderwijskwaliteit.

Voor de ene school zullen dit andere keuzes zijn dan voor de andere school. Het leerplan nodigt scholen uit om op zoek te gaan naar een eigen identiteit. Wie willen we zijn? Waar willen we voor staan? Dit vraagt tijd en een georganiseerde overlegcultuur die voor de meeste scholen moeilijk te realiseren valt binnen de gewone schooluren. Kritisch omgaan met de werkmiddelen die ons bedeed zijn en durven keuzes maken, is een vaardigheid die de school eigen zal moeten maken. Directeuren zijn verantwoordelijk om leerkrachten naast de extra inspanningen voor het denkproces ook ruimte te geven om in de praktijk te experimenteren.

Sommige activiteiten zullen cursorisch aangeboden worden, zoals vroeger. Ze krijgen wel meer diepgang door de persoonsgebonden ontwikkelvelden die bij ZILL bewust beoogd worden. Dit brengt mee dat we meer

zullen werken met actieve en coöperatieve werkvormen.

Andere onderwijsarrangementen (onderwijsaanbod) kunnen meer geïntegreerd gerealiseerd worden en door leerlingen nog meer als betekenisvol ervaren worden. Als leerlingen inhouden boeiend en zinvol vinden, nemen ze hun leerproces in handen, groeit de betrokkenheid en is het leereffect groter.

Het is aan de school om een evenwicht te zoeken tussen een program-magericht en ontwikkelingsgericht onderwijs. De implementatie van ZILL is voor elke school een uniek proces. In dat opzicht is ZILL heel respectvol voor leerlingen maar ook voor leerkrachten. We zullen een weg van gematigdheid en geleidelijkheid moeten bewandelen zowel als leerkrachten en als schoolorganisatie. Dit alles om samen het verschil te maken voor onze leerlingen! ○

“Als je gelooft in de veerkracht van de jongere, dan moet je daar gewoon voor gaan.”

Don Bosco Groenveld is een BSO- en BUSO-school in het Leuvense. Vijftien (15) jaar geleden was grensoverschrijdend gedrag er dagelijkse kost. De school probeerde zich te weren met sancties, desnoods door leerlingen de deur te wijzen. Vandaag hanteren ze een andere aanpak die haar vruchten al enkele jaren afwerpt. Ik spreek af met Wim Hanssens, de adjunct-directeur, voor een interview over het huidige zorgbeleid. Het ene opvoedkundige cliché na het andere wordt doorprikt en met een positiever wereldbeeld stap ik twee uur later weer naar buiten.

**Leerkrachten
zijn er om les te geven:
dat is hun passie,
daar zijn ze keigoed in.
Het uitbouwen van een
zorgbeleid, de psychosociale
begeleiding vorm geven is
voor directie, leerlingen-
begeleiders, ouders en
andere vakbekwame
mensen.**

De kranten koppen dit jaar: “Veertien (14) leerlingen per dag van school gestuurd, gedragsproblemen bij jongeren nemen toe”.

Verbaast dat cijfer jou?

Dat cijfer - 14 leerlingen per dag - is choquerend maar ik kan het wel kaderen en begrijpen. Scholen staan vaak voor een onmogelijke opdracht. Wachtlijsten hinderen noodzakelijke zorg waar jongeren recht op hebben en hierdoor verschuiven problemen naar het onderwijs. Zo hadden we een Afrikaans meisje die op straat leefde. Het OCMW kon haar geen onderdak aanbieden en dan sta je als school voor die keuze. Het water stond haar aan de lippen. Agressie, frustratie en onmacht zijn de enige gevoelsuitdrukkingen die zo’n meid op dat moment kent. Bij aanvang zeg je dan: “je moet veranderen”. Maar hoe moet ze dat dan doen? Hoe kan ze haar gevoelens juist uiten? Dat is voor vele jongeren in zo’n situatie een haast onoplosbaar raadsel.

“Als mensen worstelen met basisbehoeftes kan je via verhoging van druk hen toch aanzetten tot leren”, dat is je reinste onzin.

Moeten scholen strenger zijn en sneller optreden tegen grensoverschrijdend gedrag?

Dat is niet de vraag die een school zich moet stellen. Wij kiezen bewust voor een zorgbeleid: jongeren leren omgaan met gevoelens van onmacht, boosheid, stress en verdriet. Elk uur van de dag zijn er leerlingenbegeleiders en directieleden die hen opvangen. Via de LSCI-methode (Life Space Crisis Intervention) laten we leerlingen tot rust komen en werken we met hen naar inzicht in de oorsprong van hun negatieve gevoelens. Zo leidt elk crisismoment en grensoverschrijdend gedrag tot inzicht én herstel.

Vroeger ging het anders: bij een crisismoment viel de leerling of leerkracht ons bureau binnen en wanneer ze nog vol adrenaline zaten, kregen ze al tips om ermee aan de slag te gaan. Maar dat werkt niet ... de opgedraaide persoon moet eerst kunnen ontladen, op verhaal kunnen komen, begrip ervaren en pas daarna

kan samen met de begeleider naar inzicht gewerkt worden.

Een school waar je niet gestraft kunt worden, loopt dat niet uit de hand?

Wij hebben onze school aangepast aan onze leerlingen en niet andersom. Als we geen ambitie hebben om jaarlijks leerlingen uit te sluiten, dan is dit de enige weg. Iemand die door het lint gaat, wil ons iets zeggen. Gelukkig hebben we in het BSO te maken met dood-eerlijke jongeren. Ze uiten altijd hoe ze zich voelen, maar maken hierbij soms de verkeerde keuze. 'Grijze duif' klinkt het dan bijvoorbeeld (wijst naar zijn haren, nvr). Dat zijn leermomenten die je moet omarmen.

Als nieuwe leerlingen hier toe-komen, schrikken ze wanneer we ons zorgbeleid en de cirkel van veerkracht uitleggen maar al snel zijn ze dat gewoon, ook de zware leerlingen. Duidelijkheid is één van onze krachten. De leerlingen weten dat wanneer ze kleine of

Trajectcontroles op onze wegen zijn geschikt. Binnen die rijstroken is mijn gedrag anders dan op alle andere plaatsen. Je gedraagt je correct als er controle is. Dat willen we op onze school absoluut niet. Zelfregulerend en op waarden gebaseerd gedrag. Jongeren en collega's willen niets liever en het kan!

De hersenen van jongeren zijn in volle ontwikkeling en daar houden we te weinig rekening mee in ons oordeel over hun gedrag.

grote fouten maken, we nooit grijpen naar sancties, maar steeds kiezen voor gesprek én herstel. Op dat vlak zijn we veeleisend. Onze leerlingen stellen praktisch geen grensoverschrijdend gedrag meer. Binnen noch buiten de schoolmuren.

Hoe ervaren jullie leerlingenzorg door mensen van buitenaf?

Doorlichters dragen net geen helm als ze onze school binnenkomen en zien dan leerkrachten in rust en vrede lesgeven,

vaak met open deuren. Blijkbaar staat het profiel van BSO-leerlingen voor agressie en onbeschoft gedrag; zulke vooroordelen zijn niet bevorderend voor steun en begrip van buitenaf.

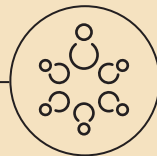
In Vlaanderen zijn veel mensen gedreven bezig met leerlingenzorg maar er ontbreekt dikwijls een achterliggende visie. Als je geen fundamenten hebt, kun je met een team niets opbouwen zonder gevloerd te worden door strubbelingen en tegenstrijdigheden.

Er is ook goed nieuws: dit schooljaar start in Leuven een nieuw project (Leuven Restorative City, nvdr) dat in het teken staat van 'herstelgericht werken'. Onze school bouwt mee aan dit project. Je merkt dat vele scholen, ASO, TSO, BSO, BUSO en over de netten heen, mee op de kar springen. Het project wordt daarnaast gedragen door het stadsbestuur, de politie, het Centrum voor Geestelijke Gezondheidszorg, ... die beweging is fantastisch.

Welke raad zou je geven aan een jongere die van een school gestuurd wordt?

Het is moeilijk om aan zo iemand raad te geven. Weggestuurd worden is namelijk een van de ergste dingen die je kunt overkomen. Vaak is dat de zoveelste ervaring dat ze er niet (meer) bij horen en niet (meer) welkom zijn. Dat heeft een negatief effect op het zelfbeeld.

Ik zou vooral raad geven over de omgeving van die jongere. Onze leerlingen zeggen letterlijk dat onze schoolcontext hun veerkracht geeft en doet geloven in zichzelf. Ik zou de context van de jongere de raad willen geven om niet los te laten en te blijven geloven in die veerkracht! Bouw een wereld uit van verbondenheid, meesterschap, onafhankelijkheid én altruïsme. ○

Don Bosco spreekt:

Het had allemaal niet veel om het lijf, maar het werkte.

Het jaar 1870 nadert. Ik bezoek het kleinseminarie van Mirabello. Het is mijn eigen school, weliswaar een kleinseminarie van het bisdom, maar ik mag er mijn eigen opvoedingssysteem toepassen zoals ik dat graag heb. Door de jaren heen ben ik me meer en meer gaan interesseren voor onderwijs. Integrale opvoeding lijkt me de beste werkvorm om de toekomstkansen voor jongeren te verhogen. Vanaf het begin zat die microbe al in mijn werk.

Al vlug werd duidelijk dat de vele straatjongens van Turijn zonder vorming en scholing geen goede toekomst zouden opbouwen. Dus begon ik vanaf nul de jongens wat opleiding te geven. Een school kon je het niet noemen, maar het was toch al iets. Ik opende werkplaatsen waar ik 's avonds mijn jongens wat kennis en vaardigheid bijbracht: schoenmakerij, kleermakerij, boekbinderij, schrijnwerkerij. Het had allemaal niet veel om het lijf, maar het werkte. Ondertussen probeerde ik de jongens, die er de kwaliteiten voor hadden, in de omliggende colleges school te laten lopen.

Ik wilde ook een eigen college, waar ik met eigen mensen onderwijs kon geven. Toen in 1848 de Boncompagniwet werd aangenomen, was de tijd er rijp

voor. De wet legde wel een aantal vervelende voorwaarden vast o.a. het voorschrift dat de leerkrachten een universitair diploma moesten hebben. Maar het lukte.

In 1860 vroeg Mgr. Frasoni me om het kleinseminarie in Giaveno terug op te starten. Een uitgelezen kans, dacht ik, maar het werd een mislukking. De rector van het bisdom en zijn stafleden lieten niet toe mijn eigen ideeën te realiseren. We zijn ermee moeten stoppen.

Dat zal niet meer gebeuren, dacht ik, en in 1860 deed de pastoor van Mirabello me het voorstel om in zijn dorp een college te beginnen. Dadelijk heb ik 'ja' geantwoord, maar ook mijn voorwaarden gesteld: de leiding gebeurt door salesianen en we passen ons eigen pedagogische systeem toe. Ik stelde Michele Rua aan als directeur, hij was nog maar 26 jaar. Er zat al vlug vaart in de zaak. Vandaag zijn hier tegen de tweehonderd (200) leerlingen. En je moet eens zien hoe het hier gaat. Geweldig.

Tweehonderd (200) jonge mensen die een goede opleiding krijgen, waaruit zeker een aantal salesianen zullen groeien maar ook vele goede christenen en eerlijke burgers. Kan het nog beter?! En dat is nog maar het begin. ○

Op kamp met dagcentrum De Wip is ...

het positieve uit zichzelf én de andere leren halen

Maandag ①

De eerste dag van de kampweek verloopt sowieso wel wat chaotischer dan een doorsneeddag in De Wip. De jongeren zijn energiek en hebben er zin in om zich een hele week te kunnen uitleven. Daarnaast steekt er misschien ook wat angst of onzekerheid de kop op, want een week weg van thuis is toch een sprong in het diepe. En dat namen we vandaag ook letterlijk, want wat biedt meer plezier (en afkoeling, gezien de hitte van de voorbije weken) dan een heuse zwemvijver. De jongeren duiken het water in en amuseren zich te pletter. Eenvoud siert, want meer dan deze plas hebben ze niet nodig om geweldige herinneringen te maken. Onze nabijheid blijft wel aangewezen, want ook in de vijver moeten we toch meer dan eens een brandje blussen.

Dinsdag ②

Samen onderweg, want dat is op kamp gaan toch wel een beetje. Met de gocart trekken onze jongeren er tijdens ontspanningsmomentjes samen op uit. Twee trappers, de rest in de bak achterop. Ze lijken de grootste avonturen te beleven op

de paden in het bos, nochtans fietsen ze niet ver weg. We laten hen gaan, geven hun de vrijheid om op ontdekking te gaan en vertrouwen erop dat ze terugkeren. Het is op die momenten dat ze zich volledig ontspannen en elkaar echt leren kennen. De ene kruipt met plezier achter het stuur en bepaalt daarbij de route, de ander laat zich liever leiden. Ook hun conditie wordt door de trappers op de proef gesteld, want opgeven is geen optie. Bij terugkeer parkeren ze hun rijtuig, tot het volgende tochtje.

Woensdag ③

Dag 3 is de aflossing van de wacht voor de begeleiding. Op de middag komen twee nieuwe begeleiders het team versterken. De uitgelezen kans om een groot spel te spelen, begeleiders tegen de jongeren. "Vlaggenroof" is dan ideaal om beide groepen tegen elkaar te laten strijden. Het jongerenteam is niet te verslaan en kan tot tweemaal toe de vlag van de begeleiders bemachtigen. Zelfs de kleinste spruit onder ons is te snel voor onze al iets oudere benen. Trots op hun overwinning zijn de jongeren ook na het spel nog niet uitgeteld. Daarna keren er twee begeleiders huiswaarts. Het gevoel is dubbel, want zo'n kamp is enerzijds vermoeiend, maar anderzijds is het ook echt een meerwaarde om enkele dagen zo nauw met onze jongeren samen te leven.

Donderdag ④

Traditiegetrouw trekken we op kampondonderdag naar het pretpark. De daguitstap naar Bobbejaanland wordt ook dit jaar met veel gejuich onthaald. 's Ochtends

2

1

4

3

5

leken de weergoden ons niet zo goed gezind; het zag ernaar uit dat het een regenachtig dagje zou worden. Snel de regenjassen aan om het stormachtige weer te trotseren. Uiteindelijk werden onze gebeden gehoord en werd het nog een mooie dag. De Typhoon, de clown en vele andere attracties werden bereiden. Niets lijkt ons te eng! Af en toe moed geven aan een vriendje of vriendinnetje dat even afhaakt en dan kunnen we het wel aan. Deze stevige dag sluiten we steeds smakelijk af met een lekker frietje.

Vrijdag 5

Niets beter om een Schotse week af te sluiten met 'The Highlandgames'. In verschillende disciplines zoals boomstamwerpen, zaklopen, tonrollen,.. nemen de verschillende teams het tegen elkaar op. Het was een zware strijd waar iedere kracht nodig was om de opdracht tot een goed einde te brengen. De activiteit werd afgesloten met een gezamenlijk spel waarin ieder-

een het moest opnemen tegen de indringers van het kasteel.

De medailles op het einde van het kamp worden uitgereikt. Fijn te horen hoe elke jongere iets positiefs kan benoemen voor de andere en voor zichzelf.

Na het spel was het tijd om alles op te ruimen en valiezen te pakken. Moe maar voldaan keren we huiswaarts.

Basishoudingen van de opvoeder

Voorlevend - samenwerkend in teamverband - innovatief, leergericht

Gelukkig de scholen waar leerkrachten nog investeren in de eigen groei en ontwikkeling, samen met leergierige collega's die kiezen voor een eigentijdse, creatieve manier van lesgeven. In deze artikelenreeks wordt het belang van 'voorleven' meer dan eens benadrukt. Dat je er niet alleen voor staat is daarbij een troef. Waar mensen met en voor mensen werken, vormen overlegmomenten een wezenlijk onderdeel van de werking. Scholen hebben hun klassenraden, ziekenhuizen organiseren briefings, zorgcentra kennen hun teambesprekingen. *'Je zoekt samen naar oplossingen voor problemen en je bent bereid je deskundigheid te delen. Je staat open voor feedback en je geeft die ook aan anderen'* (OP).

Wat je zelf niet begrijpt kan een ander soms duiden. Waar het geduld van de ene op is, kan de andere toch nog die laatste of voorlaatste kans zien zitten. Waar de benadering van de een te laks is, durft een ander grenzen stellen. Verrassend uit de hoek komen kan daarbij een ontwapenend effect hebben. Dat mochten we ooit zelf ervaren.

Enthousiast waren ze vertrokken. Twee of drie van onze - toen nog kleine - kinderen hadden 'konijnenland' ontdekt: een braakliggend, verwilderd stuk bosgrond aan het eind van onze straat. Het beloofde een zorgeloze zomerse vakantienamiddag

te worden. Aan klokkezen waren ze nog niet toe maar een hongerige maag geeft meestal trefzeker het etensuur aan. Spelen en ravotten zorgen bovendien voor een stevige appetijt. Dus had ik me buiten op het terras verschanst met een grote kom deeg en een wafelijzer. Eerder dan verwacht stonden onze avonturiers terug thuis. Hun fantasierijke plannen waren doorkruist door de tussenkomst van twee oudere, Franstalige jongens die wat verderop woonden. De gezichtjes stonden op onweer. Boosheid, onmacht en protest spraken uit al hun opgewonden woorden en gebaren. Daar kon zelfs de heerlijke geur van versgebakken wafels niet tegenop. Heel even stak verontwaardiging de kop op. Tot ik ineens een onverwachte ingeving kreeg. Als ik ze nu eens met een bord wafels naar het huis van de zogenaamde 'pesters' stuurde. Met onze groeten. Zou het die eerste negatieve confrontatie niet kunnen ombuigen tot... iets anders? Verwonderd gaven de kinderen gevolg aan het in hun ogen ongewone voorstel en met een bang hartje klopten ze aan. En tot hun nog grotere verbazing stonden de twee spelbrekers wat later voor onze deur met wedergroeten en om te bedanken voor de wafels. Geen spoor meer van uitdagend of overmoedig gedrag. Echte vrienden zijn ze nooit geworden maar beide partijen konden met andere ogen naar elkaar kijken. De lont was uit het kruitvat.

Als het schooljaar uit de startblokken schiet komen de kansen vanzelf om *'constructief om te gaan met wat zich aandient'* (OP). Samen zoeken naar nieuwe wegen blijft een boeiende onderwijsopdracht. Zowel voor de beginners als voor de oude rotten in het vak. En moet het nog gezegd?: *'Het belang van de jongere staat daarbij steeds voorop'* (OP). ○

Het is heerlijk om leerkracht te zijn op Don Bosco"

Dit jaar ging ik aan de slag als startende leerkracht op een Don Boscoschool. In m'n eerste jaar heb ik vooral geleerd dat leerkracht-zijn niet enkel draait om kennis-overdracht maar daarnaast ook om 'opvoeden'. Opvoeden blijkt een heel complexe en veeleisende opdracht die je niet op je eentje kunt doen. Daarom ben ik enorm blij met ons leerkrachtenteam. Een voor een maakten ze mij en andere beginnende leerkrachten wegwijs in het salesiaans opvoedingsproject met z'n typische Don Boscowaarden en normen. De waarden die mij het meest na aan het hart liggen zijn 'respect hebben voor elkaar' en 'vertrouwen'. Zowel binnen als buiten een klaslokaal is dat heel belangrijk, zodat de leerlingen zich op hun gemak voelen en zichzelf kunnen zijn. Zo wordt volgens mij niet enkel de sfeer in een klas of op de speelplaats bevorderd, maar ook het leerproces zelf. Ik hoop dat ik mij hier nog lang kan inzetten en leerlingen verder kan helpen in hun ontwikkeling. Het is een heerlijk gevoel om deel uit te maken van een school waar het om veel meer draait dan het lesgeven alleen.

- #1 Pedagogische studiedag met het leerkrachtenteam.
- #2 Lesmarathonposter: leerlingen uit de 3e graad volgden 24 uur les t.v.v. het goede doel tijdens de Warmste Week.
- #3 Leerlingen aan het werk tijdens de lesmarathon.
- #4 Foto van tijdens de BoscoTrail (een loopevenement die gehouden werd t.v.v. het goede doel).
- #5 Leerlingen uit 5, 6 en 7 Bouw aan het werk om deze helling te bouwen op onze school (werkplekieren). ○

De kracht van jongeren:

Marianne uit Madagaskar blijft niet bij de pakken zitten

We nemen jullie mee naar een enorm eiland aan de oostkust van Afrika: Madagaskar. Niet ver van de hoofdstad Antananarivo woont Marianne Seraphine, een meisje van 16 jaar. Ze droomt ervan om lerares te worden in knippen en naaien. Ondanks de vele obstakels die haar het leven moeilijk maken, vindt Marianne toch de kracht om deze droom na te jagen. Ze volgt momenteel een opleiding knippen en naaien in een beroepsschool die ondersteund wordt door de ngo VIA Don Bosco.

Madagaskar behoort tot de armste landen ter wereld. Decennia van slecht beheer en verschillende politieke crisissen hebben sterke sporen nagelaten betreffende de sociale en economische toestand van het land. Sinds de onafhankelijkheid van Madagaskar vonden verschillende staatsgrepen en betwiste verkiezingen plaats. De laatste staatsgreep in 2009 had een politieke stilstand, internationale veroordeling en economische sancties tot gevolg. Het land verzonk in een diepe economische crisis. Ook nu nog bevindt het land zich in een zeer fragiele situatie met corruptie, politieke impasse en schendingen van de mensenrechten tot gevolg. Het grootste deel van de bevolking leeft onder de armoedegrens, waarvan een groot deel in extreme armoede. Mensen hebben geen fatsoenlijk huis, geen werk en vaak geen geld om hun kinderen naar school te sturen.

Ook de familie van Marianne krijgt het zwaar te verduren. Met negen (9) personen wonen ze in een één-kamerwoning ter grootte van een tuinhuis. 's Nachts moeten enkelen onder hen rechtop in een zetel slapen omdat er simpelweg onvoldoende plaats is om iedereen te slapen te leggen. Geld voor drie maaltijden per dag is er niet. Enkel 's middags en 's avonds is er eten, vaak enkel rijst.

Marianne heeft twee zussen en drie broers. Twee van haar broers zijn reeds getrouwd en hebben kinderen. Maar werk vinden ze niet. Zonder inkomen voeren ze een voortdurende strijd om hun familie eten te geven. Haar jongste zus kan momenteel niet naar school omdat het gezin dat niet kan betalen.

Met het weinig geld dat ze hebben, huurt Marianne's vader een akkertje om groenten te kweken. Haar moeder probeert die te verkopen op de markt, met wisselend succes. Bovendien sukkelt haar vader sinds een tijdje met zijn gezondheid. Hij werd aangevallen

door drie bandieten die hem toetakelden met een houten blok met nagels in. Hij is nooit helemaal hersteld en moet geregeld stoppen met werken wegens vreselijke hoofdpijn. Om na de aanval de ernstige verwondingen te laten verzorgen, hebben ze de melkkoe van het gezin moeten verkopen.

Ondanks de problemen die zich opstapelen, blijft Marianne niet bij de pakken zitten. Een jaar geleden zocht ze zelf contact met een beroepsschool van de zusters van Don Bosco, niet ver van haar woonplaats. De school wordt financieel en pedagogisch ondersteund door VIA Don Bosco. Marianne kreeg er de kans om gratis een opleiding knippen en naaien te volgen. Momenteel zit ze in haar voorlaatste jaar. Haar familie hoopt dat ze met haar diploma werk zal vinden en de situatie van het gezin op termijn zal kunnen verbeteren. *"Ze moet haar studies afmaken, zodat ze gelukkig wordt en wij kunnen leven zoals andere gezinnen"*, aldus haar vader.

Marianne is zich bewust van de hoop die op haar schouder rust. Ze heeft sprankels in haar ogen en haar blik verradt een vrolijke en nieuwsgierige aard. Ze droomt ervan om later zelf lerares knippen en naaien te worden. Door haar opleiding krijgt ze de kans om haar toekomst in eigen handen te nemen. Een diploma verhoogt haar kansen op de arbeidsmarkt aanzienlijk, en de school zal haar begeleiden in haar zoektocht naar

werk. Op die manier geeft ze het hele gezin perspectief op een beter, en vooral waardig bestaan.

Het verhaal van Marianne bekijft, maar is helaas geen alleenstaand geval. Heel veel jongens en meisjes in Madagaskar groeien op in gelijkaardige omstandigheden en zijn een vogel voor de kat als ze niet naar school kunnen. Om deze erg kwetsbare jongeren een kans te geven op een betere toekomst, ondersteunt VIA Don Bosco in Madagaskar 7 beroepsscholen in vijf (5) verschillende steden. Speciale aandacht gaat naar de toegang tot onderwijs voor meisjes, die vaak nog harder moeten vechten voor hun toekomst. Marianne is alvast op de goede weg!

Collage: Deze kunstwerken werden gemaakt door Frederika Bosteels, Steven Claus, Simon De Beelde, Magda Feyaerts, Daphné Holvoet, Sylvie Van Kets, Laurens Vanderbrugghen, Etienne Vandercruyssen, Jonathan Wolfs & Mirte Wolfs. Aan het einde van hun tweejarige cursus kregen ze de opdracht om een persoonlijk Don Boscoportret te maken.

Erfgoed

We delen in de traditie van Don Bosco
en gaan met zijn erfgoed op weg.
Een rijkdom aan
gewoonten en waarden,
woorden en stijlelementen
die ons dagelijks leven, ons doen en laten,
klank en kleur geven.

Zo zien wij Don Bosco
en toont hij ons wie wij zijn.
Zijn gelaat weerspiegelt het grenzeloze vertrouwen,
het geloof in God,
de keuze voor jonge mensen,
de wereldwijde aandacht,
de gedrevenheid en passie,
de speelsheid en authenticiteit.

Bezield en zorgzaam stellen we hem voor
rechtuit en geïnspireerd gaan we met hem op weg.

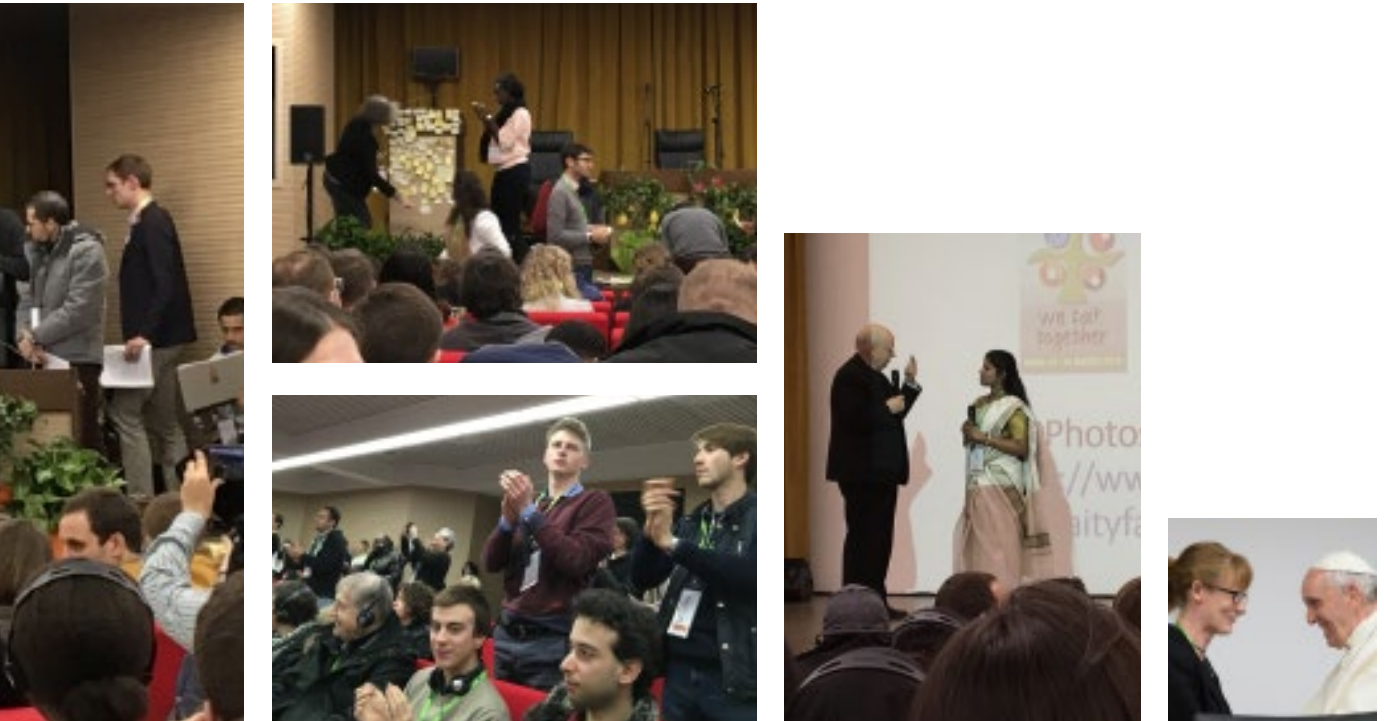
Het Vaticaan opent de deuren voor jongeren

In oktober 2018 vindt in Rome de jongerensynode plaats. Er wordt veel verwacht van dit bisschoppelijk overleg dat zich tot jongeren en hun christelijke roeping richt. Om zich voor te bereiden riep de Kerk eerder dit jaar driehonderd (300) jongeren vanuit de hele wereld samen tijdens een presynode. Eén van hen was onze Vlaamse jongerenpastor Annelien Boone.

In maart mocht ik, als enige Belg, deelnemen aan de presynode in Rome. Deze bijeenkomst was een unieke kans om uit te drukken wat jongeren bezighoudt, welke onze verlangens en wensen ten opzichte van Kerk en maatschappij zijn. Of, zoals kardinaal Baldisseri zei, "een bijeenkomst om niet te praten **over** jongeren, maar **met** jongeren". Deze presynodale week was een fantastische ervaring. We waren er samen met driehonderd (300) jongeren vanuit de hele wereld, en bovendien waren er ook niet-gelovige jongeren, enkele moslims, joden, hindoes ... Een zeer diverse groep dus, vanuit verschillende culturen, maatschappijen en achtergronden, maar allen jongeren van de 21^e eeuw! Op de eerste ochtend sprak paus Franciscus ons toe waarna ik aan hem en alle anderen, de jongeren uit Europa voorstelde. Ik vond het belangrijk om te focussen op onze huidige kerksituatie, waarbij we beseffen dat er minder jongeren zijn die opgroeien met geloof. Het christelijk geloof is hun vaak onbekend, maar dit geeft ons als Kerk ook nieuwe kansen! De uitdaging ligt erin om mensen iets te laten ontdekken, positieve kerkervaringen te laten opdoen, ervoor te zorgen dat het christelijke geloof hen kan verrassen! Een jongere zei recent: "Onbekend is onbemind, geloof is als een onuitgepakt cadeau." Het is aan ons als Kerk om dit cadeau te helpen uitpakken, om samen met jongeren op weg te gaan, om hen te begeleiden!

Gedurende de week werkten we in meer dan 20 taalgroepen. Ik zat in een zeer diverse groep - met jongeren uit Frankrijk, iemand uit Canada en heel wat jongeren uit Afrika- waarbij de verschillen vaak heel sterk naar voren kwamen, maar ook net verrijkend waren. We deelden over de grote thema's en de vragen die in het slotdocument worden voorgesteld. Het eerste deel: 'de uitdagingen en de kansen in de wereld vandaag, geeft een beeld van de realiteit van de leefwereld van jongeren vandaag. Het tweede deel gaat over 'geloof en roeping, onderscheiding en begeleiding'. In het derde deel spreken we over de educatieve en pastorale activiteiten van de Kerk, waarin concrete voorstellen voor de Kerk vandaag worden aangeboden.

Zo kwam het presynodale slotdocument tot stand. Een document dat we samen schreven en dat het resultaat is van een open dialoog, van actief en respectvol luisteren naar elkaar. Ik ben dan ook hoopvol dat dit document een goede aanzet kan zijn voor de bisschoppen die in oktober hier verder mee aan de slag zullen gaan tijdens de 15de Gewone Algemene Bisschoppensynode over 'Jongeren, geloof en roeping'.

Een jongere
zei recent:
"Onbekend
is onbemand,
geloof is als een
onuitgepakt
cadeau."

"Zorgeloosheid, dát gevoel heb ik gemist"

Tijdens de paasvakantie van 2018 ging ik voor het eerst mee naar Turijn. Salesiaan Koen Timmermans had mij op het speelplein kunnen overtuigen om deel te nemen en nu was het eindelijk zo ver. Al van toen

ik op onze verblijfplaats op de Becchi uit de bus stapte, was ik onder de indruk: ik hoorde enkel vogelgezang en rust. "Jep, dit is een heilige plek."

Tijdens de siësta van die eerste middag trok ik alleen op verkenning: een kleine kapel, een verval- len huisje, een immense kerk ... Ik beklom de trappen van de grote basiliek. Ik keek naar het bronzen beeld van Don Bosco dat voor de deur staat. Door mijn hoofd spookte de gedachte: 'Hoe kan het toch dat één simpele man zoveel kon teweegbrengen? Hoe kon hij mensen aanzetten om jaren later zo'n kerk te bouwen en zijn ouderlijk huis te restaureren?' Ik realiseerde mij op dat moment niet echt dat hij ook gemeenschappen stichtte die tot op vandaag nieuwe leden krijgen.

Ik opende de deur en, BAM! Daar kwam het antwoord op mijn vragen: de reden waarom hij zoveel goeds deed, de bron van zijn werk: Jezus. Het grote houten beeld in de bovenkerk trok mij direct aan. De kerk kon stampvol zitten maar toch was het mijn moment met Jezus. Ik maakte een kruisteken en stapte zonder haast naar voren. Wat was het er schoon en stil. Zorgeloos. Dat was het woord dat ik zocht, dat was het gevoel dat ik miste: zorgeloosheid. Ik zette me op de eerste rij en begon na te denken. Over school, waar het toen niet zo best ging. Over m'n vrienden van de chiro en een paar gebeurtenissen daar. Over mijn ex-vriendin ... Ik nam er 20 minuten voor. Twintig (20) minuten! Om alles rustig op een rijtje te zetten. Wat is me allemaal overkomen? Waarom? Hoe voelde dat aan? Was het logisch? Ik bedankte Koen in gedachten dat ik toch ben meegegaan naar Turijn. Thuis zou ik er waarschijnlijk niet de tijd voor genomen hebben.

Een jaar Oostende ... een jaar mezelf ontdekken

Mijn naam is Hanane en ik ben afkomstig uit Italië. Hanane klinkt misschien niet echt Italiaans, maar dat komt omdat ik eigenlijk geboren ben in Marokko. Niet dat ik er me nog veel van herinner want ik verhuisde met mijn ouders toen ik 3 jaar was naar Italië.

Momenteel werk ik als EVS-vrijwilliger (**E**uropean **V**oluntary **S**ervice) in het Jeugdhuis De Takel in Oostende. Ik stelde me in 2017 kandidaat om een jaar als vrijwilliger aan de slag te gaan in het buitenland via het Erasmus+ programma. Op dat moment gaf ik het vak Engels in een school maar ik voelde dat dit niet mijn 'roeping' was. Toen ik hoorde van het project in Oostende heb ik toegehaapt. Deze EVS-uitdaging kwam voor mij op het gepaste moment in m'n leven.

In De Takel is het mijn taak om een band met de jongeren op te bouwen. Na enkele jaren in een formele context te hebben gewerkt, was dit niet zo eenvoudig voor mij. En ook voor de jongeren was dit proces niet zo evident: ik sprak geen Nederlands maar wél Arabisch, dus ik kon hen altijd verstaan. En ik was ook een vrouw in een 'mannenwereld'. Het heeft vier maanden geduurd vooraleer ik echt kon spreken van een goede relatie. Hun verhalen troffen me echt. De meeste van de jongeren hebben al een woelig leven achter de rug.

Na negen (9) maanden kan ik echt wel zeggen dan onze samenwerking vlot verloopt en dat ik met de meeste jongeren een goede band heb. Ze zien me als hun grote zus en komen met vele vragen over de meest uiteenlopende onderwerpen naar me toe:

relaties, school, werk, Valentijn,... Ik heb de Don Boscovereld beter leren kennen. Het is knap dat door het werk van salesianen veel jongeren een plek krijgen waar ze zich goed en thuis kunnen voelen.

Wat ik ga doen als mijn EVS-periode in september 2018 afloopt, weet ik nog niet 100% zeker. Ik heb m'n drive wel gevonden in het werken met jongeren en vooral in het opkomen voor hun rechten en hun een stem te geven. Ik ben alvast heel dankbaar voor deze ervaring! ○

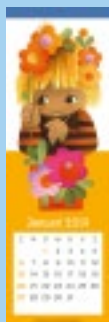

Kalenders 2019

Haal onze onovertroffen **kalenders** in huis!

NJ: Wenskaartkalender 2019

Een kleinood voor verzamelaars!

Met twaalf karakteristieke tekeningen van Jaklien!

Op de keerzijde bedrukt als prentbriefkaart, los te versturen.

Formaat: 33,5 x 10 cm

Prijs: € 7,00

Don Bosco Gezinskalender 2019

De huiskalender bij uitstek voor de vrienden van Don Bosco. Met een nieuw design, stijlvolle foto's en inspirerende woordenwolken om elke maand eens bij stil te staan. Mooi en nuttig!

32 blz.; 21 x 30 cm

Prijs: € 5,00

Woorden bij het eeuwige

N61: Een nieuwe brochure voor advent en Kerstmis 2018

"Wegen naar Kerstmis:
Het is een tijd om op te staan"

Prijs: € 7,00

N1: De Dood, een bron van leven

Allerheiligen en Allerzielen nodigen ons uit om na te denken over de overledenen uit onze familie en vriendenkring. Het is een tijd om stil te staan bij het mysterie van leven en dood: hoe kunnen we dit als christen in het licht van de verrijzenis beleven?

Prijs: € 2,75

N2: Innige deelneming

Teksten en gebeden over dood, afscheid nemen van een dierbare, leven met een gemis ...

Prijs: € 4,00

Bestellen kun je bij Centrale Propaganda

Fr. Gaystraat 129, 1150 Brussel
Tel. 02/ 771 21 00

E-mail:

centrale.propaganda@donbosco.be

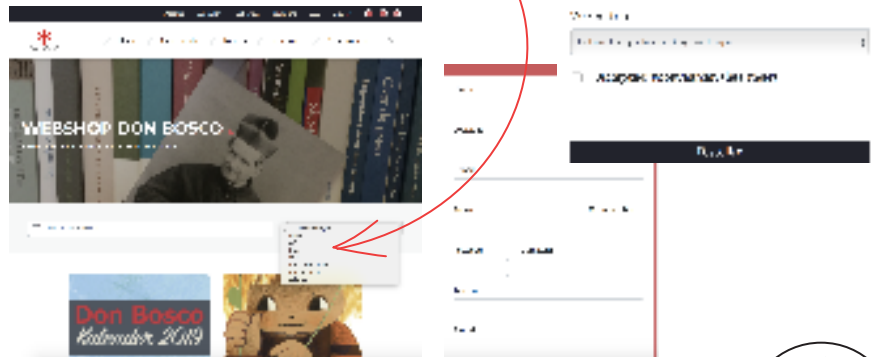
Bij je bestelling steeds de code van de bestelde producten vermelden.

NIEUW

www.donbosco.be/webshop

Donbosco.be heeft nu een eigen webshop! Je kunt er boeken, kaarten, kalenders, enzovoort, kopen. Bestellen gebeurt aan de hand van een eenvoudig bestelformulier. Zodra we die ontvangen, geven we een seintje. Zo simpel is dat!

IN MEMORIAM

Romain Folens

°26.03.1932 † 28.07.2018

Met Romain verliest de gemeenschap van Sint-Denijs-Westrem een vertrouwde figuur en vooral een salesiaan die uit het juiste hout gesneden was. Op het gedachtenisprentje staat er:

Romain

Je hield zo van de gezelligheid in de gemeenschap,
samen zingen en verhalen van vroeger ophalen,
het deed je zichtbaar deugd ...
Je hield van sport en spel,
toen, steeds weer samen met de jongens shotten,
nu, het volgen van de sport in de krant en op tv ...
Je was een leerkracht in hart en nieren,
jarenlang verschillende talen onderwezen,
spelen met woord en taal bleef een passie ...
Je was een man van God
met Hem verbonden in dagelijks gebed,
in eucharistie en biecht ...

Gedreven door de oneindige liefde van God en geïnspireerd door het voorbeeld van Don Bosco, nam Romain vele mensen mee in zijn levensverhaal. Of het nu leerlingen waren, of de scouts, of de zusters waar hij mocht voorgaan, of de mensen van de parochies waar hij werkzaam was. Hij had capaciteiten om voor te gaan en te gidsen, maar hij was vooral een evangelische gids in de opdrachten die hij van de congregatie toegewezen kreeg.

Romain was er trots op dat hij in Kortrijk opgroeide, waar hij zijn salesiaanse roeping vond. Tijdens zijn laatste jaren in de gemeenschap werd Romain wat meer ingetogen, tot hij op 28 juli 2018 deelgenoot werd van de Grote Stilte.

Zuster Paulina Feyen

° 1925 † 2018

Paulina werd geboren te Linde-Peer, in een diep gelovig gezin met acht (8) kinderen. Via haar oudste zus die bij de salesianen werkte, leerde zij Don Bosco en de zusters kennen. Op 5 augustus 1946 volgde Paulina haar roeping en begon het noviciaat te Groot-Bijgaarden. Na haar professie, op 5 augustus 1948, studeerde zr. Paulina voor onderwijzeres. Zij gaf 10 jaar les in Jette en 21 jaar te Boxbergheide. Zij stond meestal in het tweede leerjaar. Zij was graag gezien door de kinderen, de collega's en ook door de ouders. Tijdens de vakantieperiodes trok zij mee op kamp met de chiro en met het koor "De Heidebiekes". Zij was er een toegewijde kookmoeder en wist een oplossing voor kleine kwaaltjes. Mensen die het moeilijk hadden was ze graag nabij. De AA-groep mocht rekenen op haar aanwezigheid en steun. Op het juiste moment kon ze hun een duwtje in de rug geven. Nadien verbleef zij nog in Wijnegem, Lommel, Groot-Bijgaarden en Kortrijk.

Het leven van zuster Paulina was getekend door liefde voor de natuur, voor bloemen en planten. Ieder jaar kreeg elke leerling van haar klas een zelfgekte amaryllis mee naar huis. Zij was een blijde en vooral dankbare vrouw die zich kon verheugen in de kleine dingen van elke dag. Haar levenskracht en haar spirituele kracht vonden hun oorsprong in de woorden van Jezus: "Wees niet bezorgd voor uw leven, uw God en Vader, die in de hemel is, Hij weet wel wat jij nodig hebt." Op 93-jarige leeftijd mocht zij haar rijk gevuld leven in Gods handen leggen te Kortrijk.

"De slinger is te ver doorgeslagen naar welbevinden", dat vindt de Vlaamse minister-president over het onderwijs.

Durven excelleren en inspanningen vragen zijn volgens hem de oplossing om niveauverlies tegen te gaan.

"Aandacht voor welbevinden en uitmuntendheid gaan hand in hand",

zo reageert de minister van onderwijs.

In die richting spoort ook ZILL, het nieuwe leerplanconcept voor het katholieke basisonderwijs aan.

Zill staat voor: "Zin in leren! Zin in leven!"

Dit leerplanconcept stimuleert leerkrachten

om te streven naar kwaliteitsvol onderwijs met de focus op de harmonische ontwikkeling

van elke leerling.

In een positief en veilig leerklimaat geloven leerkrachten onvoorwaardelijk in de mogelijkheden

van hun leerlingen, en durven ze, vanuit dat geloof,

hoge verwachtingen vooropstellen,

binnen de mogelijkheden van elke leerling.

Onderwijs moet een hogere ambitie hebben dan jongeren opleiden tot economisch rendabele volwassenen.

Jongeren begeleiden in hun groeiproces naar verantwoordelijke volwassenheid, moet het doel zijn.

Welbevinden is een noodzakelijke pijler in dit leerproces.

Jongeren die zich niet goed voelen, zich niet bewust zijn

van eigen talenten, die aandacht,

warmte en geborgenheid missen,

maken veel minder kans om goed te leren

en zich te ontplooien.

Ons eigen opvoedingsproject, geïnspireerd door Don Bosco, zit ook op die lijn: "Opvoeden is voorwaarden tot groei creëren".

Kwaliteitsvol onderricht hoeft niet

te wijken voor welbevinden.

Vanuit een veilige, leuke omgeving kunnen we

jongeren nog meer uitdagen en

prikkelen om zichzelf te overstijgen,

hun talenten te ontplooien, te groeien.

In het spel zitten krachtige groei- en leerkansen.

Dat geloof delen we met Don Bosco.